

Beskrivningen av Sverige stämmer inte

Svenska Dagbladet den 13 mars 2013

På Brännpunkt 9/3 driver Mikael Rostila tesen att den socialdemokratiska välfärdsstaten leder till ökad tillit och bättre sociala relationer vilket i sin tur främjar folkhälsan. Han skriver också att trenden bröts på 1990-talet när den ekonomiska krisen ledde till kraftiga nedskärningar i den offentliga sektorn.

Tesen är onekligen spännande, även om man kan tycka att Rostila med ett ord eller två kunde ha tillstått att samtliga länkar i resonemanget är högst omstridda inom forskningen. Det mest förvånande är emellertid att den rent deskriptiva bilden av vad som hänt i Sverige inte stämmer.

Den allmänna tilliten i Sverige har inte minskat. Trenden är konstant eller till och med ökande, enligt standardkällan World Value Surveys. Medellivslängden – det enda hälsomått Rostila nämner i artikeln – ökade under välfärdsstatens expansion på 70-talet men den fortsatte att öka (faktiskt i något snabbare takt!) under 80-, 90- och 00-talen. Under krisens och nedskärningarnas 90-tal föll även spädbarnsdödligheten rejält i Sverige, efter att ha legat ganska still under 80-talet.

Vår huvudpoäng är emellertid följande: Även om statistiken hade utvecklats i linje med Rostilas tes, kvarstår en rad frågor om vilka mekanismer och orsakssamband som förklarar utvecklingen. Rostilas tolkning är möjlig, men det finns en hel del forskning som talar för alternativa tolkningar. Låt oss nämna några av de invändningar som kan göras:

- För det första: Putnams tes om minskat socialt kapital har fått kritik för att bygga på en gammaldags definition av organisationer och sociala nätverk. Kanske har ensambowlaren ett rikt socialt liv på internet som var omöjligt förr?
- För det andra: Putnams idé att organisationsmedlemskap som sådant som har goda konsekvenser är det få som tror på idag. En annan tänkbar hypotes med forskningsstöd är att en underliggande tillitsfull attityd förklarar både organisationsmedlemskap, sociala relationer och välbefinnande.
- För det tredje: Det faktum att länder med stora välfärdsstater har hög tillit, kan bero på att länder med hög tillit är mer benägna att välja kollektiva lösningar. Orsakssambandet behöver alltså inte vara det Rostila utgår ifrån.
- För det fjärde: Både socialt kapital och tillit mäts i forskningen oftast genom enkät-undersökningar. Här är forskningen tämligen entydig: Hur människor svarar beror till stor del på sociala normer. Vad människor säger att de gör och vad de faktiskt gör är alltså inte samma sak. Det är fullt möjligt att människor agerar mer – eller mindre – tillitsfullt än vad deras enkätsvar indikerar.

Vi är inte helt säkra på att Rostila har fel. Men vi tror att den som studerar forskningsfältet lite bredare snabbt skulle nå samma som slutsats som vi: Den tvärsäkra tonen i Rostilas artikel är inte vetenskapligt motiverad.

Andreas Bergh

Docent i nationalekonomi vid Ekonomihögskolan vid Lunds universitet samt Institutet för Näringslivsforskning (IFN)

Daniel Rubenson

Docent i statsvetenskap, Ryerson University i Kanada